

ORIGINAL RESEARCH PAPER

A systematic review of the effectiveness of traditional teaching compared to online teaching

Mohsen. Rahimbeygi^{*1}, Ali. Rajaeifard², Zeinab .Toulabi³

¹ PhD student of curriculum, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.

² M. A. in human resources education and improvement, Ilam University, Ilam, Iran.

³ Associate Professor, Department of Management, Ilam University, Ilam, Iran.

ABSTRACT

Keywords:

systematic review
traditional teaching.
online teaching
blended learning

¹ .Corresponding author
✉ m.rahimbeygi@cfu.ac.ir

Background and Objectives: The aim of this research is to systematically review the effectiveness of traditional teaching compared to online teaching. Choosing a teaching method is one of the important stages of educational design. Usually, after choosing the content and before determining the means, science must choose the appropriate teaching policy and method; Because the teacher's policy and his teaching method determine how students work to achieve educational goals. **Methods:** The current research method is a systematic review. The statistical population includes scientific-research articles published in domestic and foreign databases in the period from 1389 to 1401 (2010-2022) in Persian or English. For this purpose, the studies that were published in reputable academic and research journals and the full text of which was available were examined. Then, the information of the preliminary investigations, including the examination of the sample size, sampling method, statistical analysis, and the main results of the study, were carried out. In this study, the results of several different studies have been compared to reach a suitable conclusion about whether online teaching or traditional teaching is better. **Findings:** After reviewing the articles based on the entry criteria and based on their quality, 16 articles were obtained on the impact of online and traditional education. All these articles were in English. Of these 16 articles, 9 studies were published in the form of a questionnaire, 6 studies in the form of a review, and 1 study in the form of a data review. **Conclusion:** The result of the study showed that half of the studies show that the online teaching method is better than the traditional teaching method, 25% of the studies showed that the traditional method is better, and 25% did not notice a difference. Also, the results of these articles showed that both teaching methods have advantages and disadvantages to each other and each is effective for its own cases. For example, online teaching can be useful for students who live in remote areas or in densely populated cities. Also, online teaching can help human resources to be more economical and efficient. On the other hand, traditional teaching can be suitable for students who value communication with their classmates and professor. Finally, the choice between these two methods should consider local conditions and specific needs.

ISSN (Online): 2980-7948

DOI: <https://doi.org/10.48310/jcdr.2024.15523.1079>

Received: 2023-12-01

Reviewed: 2024-02-18

Accepted: 2024-02-23

pp: 63-82

Citation (APA): Rahimbeygi, M., Rajaeifard, A., & Toulabi, Z. (2024). A systematic review of the effectiveness of traditional teaching compared to online teaching. *Journal of research in curriculum studies*, 3(2), 63-82.

 <https://doi.org/10.48310/jcdr.2024.15523.1079>

مرور سیستماتیک اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین

مقاله پژوهشی / مروری

محسن رحیم بیگی*؛ علی رجایی فرد، زینب طولابی

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۱۸۸۸-۵۶۴۴۱ تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.
۳. دانشیار گروه مدیریت، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران.

چکیده

پیشینه و اهداف: هدف از پژوهش حاضر بررسی مرور سیستماتیک اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین می باشد. انتخاب روش تدریس یکی از مراحل مهم طراحی آموزشی است. معمولاً علم بعد از انتخاب محتوا و قبل از تعیین وسیله، باید خطمشی و روش مناسب تدریس خود را انتخاب کند؛ چون خطمشی معلم و روش تدریس او چگونگی فعالیت شاگردان را برای رسیدن به هدفهای آموزشی مشخص می سازد. روش‌ها: روش تحقیق حاضر مرور سیستماتیک می باشد. جامعه آماری شامل مقالات دارای مرتبه علمی - پژوهشی منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱ (۲۰۱۰-۲۰۲۲ میلادی) به دو زبان فارسی یا انگلیسی منتشر شده اند، است. بدین منظور مطالعاتی که در مجلات پژوهشی و دانشگاهی معتبر چاپ شده بود و متن کامل در دسترس بود، مورد بررسی قرار گرفت. سپس اطلاعات بررسی‌های اولیه شامل بررسی حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، آنالیز آماری و نتایج اصلی مطالعه، انجام شد. یافته‌ها: در این مطالعه، نتایج چندین پژوهش مختلف با هم مقایسه شده‌اند تا به نتیجه‌گیری مناسبی درباره اینکه آیا تدریس آنلاین یا تدریس سنتی بهتر است، برسیم. بعد از بررسی مقالات براساس معیارهای ورود و براساس کیفیت آن‌ها، تعداد ۱۶ مقاله در زمینه تاثیر آموزش‌های آنلاین و سنتی به دست آمد. تمامی این مقالات به زبان انگلیسی بود. از این ۱۶ مقاله، ۹ مطالعه به صورت پرسشنامه‌ای، ۶ مطالعه به صورت مروری، ۱ مطالعه به صورت بررسی داده‌ها منتشر شده بود. نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد نصف مطالعات نشان می دهد روش تدریس آنلاین بهتر از روش تدریس سنتی است، ۲۵ درصد مطالعات نشان داد روش سنتی بهتر است و ۲۵ درصد تفاوتی قائل نشده‌اند. همچنین نتایج این مقالات نشان دادند که هر دو روش تدریس نسبت به یکدیگر مزایا و معایبی دارند و هر کدام برای موارد خاص خود اثربخشی دارند. برای مثال، تدریس آنلاین می‌تواند برای دانشجویانی که در مناطق دورافتاده یا در شهرهای پرجمعیت زندگی می‌کنند، مفید باشد. همچنین، تدریس آنلاین می‌تواند به صرفه‌تر و کارآمدتر بودن نیروی انسانی نیز کمک کند. از سوی دیگر، تدریس سنتی می‌تواند برای دانشجویانی که به ارتباط با همکلاسی‌ها و استاد خود اهمیت می‌دهند، مناسب باشد. در نهایت، برای انتخاب یکی از این روش‌ها، شرایط و وضعیت موجود باید در نظر گرفته شود.

DOI:

10.48310/jcdr.2024.15523.1079

واژه‌های کلیدی:

مرور سیستماتیک

تدریس آنلاین

تدریس سنتی

یادگیری ترکیبی

۱. نویسنده مسئول

m.rahimbeygi@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲-۱۱-۰۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳-۰۴-۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳-۰۵-۱۰ شماره صفحات: ۸۲-۶۳

COPYRIGHTS

©۲۰۲۴ Morteza Bazadar Ghamchi Ghayeh & Mohammad Rahim Bahlouli. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

مقدمه

همه‌گیری جهانی ویروس جدید کرونا (کووید^۱ ۱۹)، به عنوان یک سندرم شدید حاد تنفسی، به عنوان تهدیدی برای سلامتی و زندگی‌های میلیون‌ها نفر در سراسر دنیا تلقی شد. شیوع سریع این ویروس در دنیا و تبدیل آن به پاندمی منجر به نگرانی فزاینده جوامع شد و تعطیلی اجباری و یا کاهش اجتناب‌ناپذیر بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی را به همراه داشت، نظام آموزشی نیز در همه کشورهای تحت تأثیر پاندمی کرونا قرار گرفت (مظفرپور و همکاران، ۱۴۰۱). برای اینکه آموزش دانش‌آموزان و دانشجویان در طول دوره فاصله‌گذاری اجتماعی دچار وقفه نشود و تداوم داشته باشد راهکارهای مختلفی از جمله تدریس آنلاین ارائه شد (شیمیر^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین با گسترش فناوری و ارتباطات، تحولات جدیدی در آموزش و پرورش به وجود آمده است. تدریس سنتی و تدریس آنلاین دو روش مختلف برای انتقال دانش و آموزش به دانشجویان هستند. با توجه به پیشرفت فناوری ارتباطات، تدریس آنلاین به عنوان یک روش نوین برای انتقال دانش و آموزش به دانشجویان در نظر گرفته شده است. پیشرفت‌های تکنولوژی در عصر حاضر، کلیه جنبه‌های زندگی بشر را دستخوش تحول نموده است (کلی و همکاران، ۲۰۰۸). دانشگاه‌های عصر حاضر، به دلیل محدودیت بودجه و افزایش تعداد دانشجویان، نیازمند تغییر سازمانی و وفق دادن خود با نیازهای جدید می‌باشند، این در حالی است که دانشگاه‌ها، معمولاً بیشترین مقاومت را در مقابل تغییر از خود نشان می‌دهند (روایی و همکاران، ۲۰۰۹). در سال ۱۹۹۰، تعداد دانشجویان آموزش عالی سراسر جهان حدود ۴۸ میلیون نفر بود، در حالی که پیش بینی می‌شود این رقم در سال ۲۰۲۵ به حدود ۱۶۰ میلیون نفر بالغ میل کند. مسلماً دانشگاه‌های سنتی با امکانات موجود خود، توان پاسخ‌گویی به این افزایش تقاضا را ندارند و باید چاره‌ای دیگر بیاندیشند (پروسرپیو^۳، ۲۰۰۷). به کارگیری فناوری اطلاعات و خصوصاً شبکه جهانی اینترنت در آموزش، یکی از راه‌حل‌های مناسب برای رفع مشکلات موجود در آموزش به شمار می‌رود. بررسی‌ها نشان می‌دهند که بخش بزرگی از استفاده کنندگان از اینترنت (۹۱ درصد) از این رسانه برای یکی از انواع آموزش از راه دور استفاده می‌نمایند (یانگ^۴، ۲۰۰۷). به دلیل پیشرفت سریع اینترنت، این نوع آموزش راه‌های یادگیری و یاد دهی را افزایش داده است (سیمونسون^۵، ۲۰۱۴). تدریس آنلاین به دلیل داشتن مزایایی همچون دسترسی بودن آن در همه جا و در هر زمان، تغییر محوریت آموزش از معلم (تدریس سنتی) به خود دانشجو، این روش را تبدیل به یک ابزار مفید و قابل اعتماد برای مدرسان جهت آموزش با کیفیت می‌کند (رویز^۶، ۲۰۰۶). در عصر حاضر، شاهد تحولات چشمگیری در نظام‌های آموزشی هستیم که از جمله آنها می‌توان به گسترش آموزش‌های آنلاین در کنار روش‌های سنتی تدریس اشاره کرد. این موضوع، چالش‌ها و فرصت‌های جدیدی را در عرصه آموزش به وجود آورده است. یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های مرتبط با این تحول، اثربخشی آموزش آنلاین در مقایسه با آموزش سنتی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. در حال حاضر، شواهد و یافته‌های متعددی در مورد اثربخشی آموزش آنلاین وجود دارد، اما نتایج آنها یکسان و قطعی نیست. برخی مطالعات نشان داده‌اند که آموزش آنلاین می‌تواند به اندازه آموزش سنتی یا حتی مؤثرتر از آن باشد، در حالی که برخی مطالعات دیگر حاکی از عدم وجود تفاوت معنادار بین این دو روش آموزشی در زمینه پیشرفت

¹ COVID-19

² Shamir

³Kelly et al

⁴Rovai

⁵Proserpio

⁶Yang

⁷Simonson

⁸Ruiz

تحصیلی دانش‌آموزان است. این تناقض در نتایج، ضرورت انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه را به وضوح نشان می‌دهد. با توجه به اهمیت آموزش و نقش کلیدی پیشرفت تحصیلی در آینده دانش‌آموزان، بررسی دقیق و علمی اثربخشی روش‌های مختلف آموزشی، از جمله آموزش آنلاین و سنتی، از اهمیت بالایی برخوردار است.

در این پژوهش، به دنبال بررسی این سوال هستیم که آیا دانش‌آموزانی که به صورت آنلاین آموزش می‌بینند، در مقایسه با دانش‌آموزان که آموزش سنتی را تجربه می‌کنند، پیشرفت تحصیلی بهتری دارند؟ برای پاسخ به این سوال، به بررسی و تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و همچنین مقایسه نتایج به دست آمده از روش‌های مختلف آموزشی خواهیم پرداخت. هدف از این پژوهش، ارائه شواهد علمی در مورد اثربخشی آموزش آنلاین در مقایسه با آموزش سنتی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. این اطلاعات می‌تواند به معلمان، مدیران آموزشی و سیاست‌گذاران در انتخاب بهترین روش آموزشی برای ارتقای سطح یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند.

فرضیه های پژوهش

- ۱) از لحاظ اثربخشی روش تدریس، بین روش تدریس آنلاین و روش تدریس سنتی تفاوتی وجود ندارد.
- ۲) روش تدریس آنلاین اثر بخش تر از روش تدریس سنتی است.
- ۳) روش تدریس سنتی اثر بخش تر از روش تدریس آنلاین است.

مبانی نظری

تدریس آنلاین یادگیری فعال و هوشمندی است که ضمن تحول در فرآیند یاد دهی و یادگیری و مدیریت دانایی، در گسترش، تعمیق و پایدار نمودن فرهنگی، نقش اساسی و محوری دارد و بنابر اعلام کارشناسان و متخصصان فناوری اطلاعات و ارتباطات، تا سال ۲۰۲۰ تدریس آنلاین مبتنی بر فضای الکترونیکی روش متعارف آموزشی در جهان خواهد بود (یونون، ۲۰۰۹). از دیگر مزایای اجرای آموزش مجازی، ایجاد انگیزه، داشتن ارتباط بیشتر با فراگیران و کنترل بهتر آن‌ها، فراهم شدن امکانات کارگروهی در محیط‌های چند رسانه‌ای و کنفرانس‌های الکترونیکی، پوشش مکانی و زمانی مناسب برای پاسخ گویی به سیل عظیم متقاضیان آموزش و مزایای بی شمار دیگر، منجر به رفع بسیاری از اشکالات فعلی شده است و اجرای آن در کنار آموزش دانشگاهی، منجر به ارتقای وضعیت آموزش دانشجویان خواهد شد (وو، ۲۰۰۴). جذابیت کلاس آنلاین امروزه در جهان طرفداران آموزش آنلاین روز به روز در حال افزایش است. اما آیا این بدین معنی است که آموزش آنلاین از آموزش سنتی بهتر است؟ هر دو شیوه آموزش مزایا و معایب مختص خود را دارند (رستگار پور و همکاران، ۱۳۸۸).

به آموزشی که بر بستر اینترنت و از راه دور انجام می‌شود آموزش آنلاین می‌گویند. این نوع آموزش بدون نیاز به حضور در کلاس از طریق یک رایانه، لپ تاپ یا تبلت متصل به اینترنت انجام می‌شود. در این شیوه آموزش به دلیل عدم محدودیت مکانی و زمانی در هر زمانی و از هر مکانی به محتوای آموزشی دسترسی دارید. متداول ترین شیوه آموزش تا کنون آموزش حضوری (سنتی) بوده است. در آموزش حضوری مدرس و دانش آموز در کلاس حضور فیزیکی دارند و مطالب به صورت حضوری به دانش آموزان آموزش داده می‌شود. این نوع آموزش دارای برنامه زمانی دقیق و مشخصی است و تعاملات و ارتباطات در این روش به صورت زنده و چهره به چهره است (فرخی، ۱۳۸۸).

یادگیری آنلاین طی سالها به محبوبیت رسیده است که ناشی از پیشرفت فناوری و تمایل به دسترسی به یک پایگاه دانش جهانی است. اکنون که آموزش آنلاین بیش از هر زمان دیگری محبوبیت یافته معلمان با یک چالش منحصر به فرد جدید رو به رو هستند و آن تفاوت آموزش آنلاین و حضوری است که در ادامه به آن پرداخته می شود:

انعطاف پذیری: مهم ترین ویژگی آموزش آنلاین انعطاف پذیری آن است. به این مفهوم که آموزش آنلاین این امکان را برای شما فراهم کرده در هر مکانی هستید هر زمان که مایل بودید در کلاس آنلاین خود شرکت کنید. این ویژگی آموزش آنلاین شما را قادر می سازد که تایم های خود را برنامه ریزی کنید و برنامه آموزشی خود را با سایر برنامه های شخصی خود هماهنگ سازید. این در حالی است که کلاس های حضوری چنین قابلیتی را ندارند و برای شرکت در (رشید، ۱۳۹۱).. کلاس حضوری محدود به زمان و مکان مشخصی خواهید بود

سهولت دسترسی: دسترسی به منابع آموزشی در کلاس های آنلاین بسیار راحت است. این در حالی است که در کلاس های حضوری منابع آموزشی کتاب و معلم هستند.

نوع داده آموزشی: در آموزش حضوری از کتاب برای آموزش مطالب استفاده می شود در حالی که در آموزش آنلاین کتاب جای خود را به فایل های صوتی، تصویری و متنی داده است. از آنجا که در آموزش آنلاین هیچ کاغذی مصرف نمی شود به آموزش سبز مشهور است.

مهارت های ارتباطی (تعامل): یکی از تفاوت های عمده بین آموزش سنتی و آنلاین در نحوه تعامل دانش آموزان با معلم و موضوع درسی است. آموزش حضوری یک آموزش همزمان است در حالی که آموزش آنلاین می تواند همزمان یا غیر همزمان باشد. در یک کلاس فیزیکی مدرسان در زمان واقعی با دانشجویان خود درگیر هستند در حالی که در آموزش آنلاین می توانید به صورت زنده با دانش آموزان ارتباط داشته باشید و یا سخنرانی های خود را ضبط کرده و در اختیار دانش آموزان قرار دهید تا بعدا آنها را بررسی کنند. یادگیری ناهمزمان مزایای منحصر به فردی را ایجاد می کند و به دانش آموز کمک می کند اطلاعات را با سرعت خود یاد بگیرند. این روش به آنها کمک می کند بدون استرس یا ترس از دست دادن مطالب از طریق برنامه درسی پیشرفت کنند. مسئله اصلی در آموزش آنلاین کم شدن میزان تعامل دانشجو با دیگر همکلاسی ها و مدرس است. بنابراین باید اطمینان حاصل کنید آموزش های شما موضوع را با جزئیات کامل بررسی می کند و پاسخ دهنده همه سوالات آنهاست (سالاری، ۱۳۹۴).

نوع ارتباط: در آموزش آنلاین اکثر ارتباطات بین دانش آموز و مربی و دیگر دانش آموزان ارتباط غیر همزمان کلامی است که عمدتاً از طریق ایمیل، پیام، شبکه های اجتماعی، تالارهای گفتگو و... است. اما در دوره های حضوری ارتباطات همزمان شامل گفتگو و مکالمه رو در رو است (همان منبع).

زمانبندی: در آموزش آنلاین امکان برنامه ریزی و زمانبندی برای رسیدن به کارها و شرکت در کلاس آنلاین وجود دارد. بنابراین افراد شاغل و یا دارای فرزند به راحتی می توانند با زمانبندی در کلاس های آنلاین شرکت کنند. اما در کلاس های حضوری زمان کلاس از قبل مشخص شده و قابل تغییر نیست به ویژه اینکه لازم است به صورت فیزیکی در مکان برگزاری کلاس حضور داشته باشید.

مقرون به صرفه بودن: در آموزش مجازی برخلاف آموزش حضوری هزینه رفت و آمد، هزینه تدریس معلم، اجاره کلاس، چاپ جزوه و... وجود ندارد و شما فقط هزینه آموزش مجازی خود را پرداخت می کنید و تا سال ها می توانید از مزایای آن بهره ببرید.

انگیزه و نظم: اول از همه توجه به این نکته مهم است که درگیر کردن و ایجاد انگیزه در دانش آموزان در یک کلاس سنتی بدون در نظر گرفتن موضوع، کار دشواری است. معلمان با استفاده از روش های آموزش ترکیبی و استفاده از فایل های تصویری و اسلاید سعی در جذاب تر کردن کلاس می کنند تا توجه دانش آموزان را به خود جلب کنند. دانشجویان در دوره های حضوری باید به طور فعال در کلاس گوش دهند در مباحث شرکت کنند، یادداشت برداری کنند و تکالیف درسی را کامل کنند. حضور در کلاس تا حدی این انگیزه را در دانش آموز ایجاد می کند. اما در آموزش آنلاین ایجاد انگیزه در دانش آموزان متفاوت خواهد بود. در این نوع آموزش شما می توانید با تشویق دانش آموزان به فعال بودن، تکالیف تعاملی و پروژه های گروهی آنها را درگیر کنید. در صورت انجام تکالیف برای آنها جایزه در نظر بگیرید و به آنها دائما هدف برگزاری کلاس را یادآوری کنید (میرزایی، ۱۳۸۸).

نیاز به راهنمایی: متأسفانه یکی از بزرگترین چالش های آموزش آنلاین عدم وجود راهنمایی و پشتیبانی معلمان است. کلاس فیزیکی به شما این امکان را می دهد که قبل و بعد از کلاس با دانش آموزان خود تعامل داشته باشید و به سوالات آنها پاسخ دهید. اما دانش آموزان دوره های آنلاین احساس می کنند نمی توانند خارج از کلاس با مدرس خود ارتباط داشته باشند. به همین دلیل است که شما باید به برقراری ارتباط تاکید کرده و از آنها بخواهید از طریق ایمیل یا شبکه های پیام رسان با شما در ارتباط باشند تا از این طریق بتوانید به سرعت به سوالات و نگرانی های آنها پاسخ دهید. مهارت کار با تکنولوژی: یکی از مزیت های آموزش آنلاین آشنایی با دنیای فناوری و تکنولوژی روز دنیاست. یادگیری و کار با فناوری در دنیای مدرن امروز برای مدرسان و دانش آموزان یک امر ضروری است. برای تدریس یک دوره آنلاین شما نیازی به مهارت زبان های برنامه نویسی و نوشتن کد ندارید. اما شما باید قادر باشید به راحتی با یک سیستم مدیریت آموزشی کار کنید و به ایجاد ارتباط با دیگران بپردازید. گسترش حوزه وسیعی از مخاطبین: آموزش آنلاین متشکل از دانش آموزانی است که از سراسر جهان به سیستم وارد می شوند. دوره های آنلاین با گردهم آوردن افراد، فرهنگ ها، جوامع و شهرهای مختلف فرصت یادگیری را خارج از مکان فیزیکی ما گسترش می دهد. همگی موارد گفته شده تفاوت آموزش آنلاین و حضوری است. بنابراین پاسخ مطلق برای انتخاب بهترین شیوه آموزش وجود ندارد. از حق که نگذریم مزایای آموزش آنلاین نسبت به آموزش سنتی بیشتر است. آموزش آنلاین معلم و دانش آموز را قادر می سازد تا سرعت یادگیری خود را تنظیم کنند و انعطاف پذیری بیشتری در تنظیم برنامه ای متناسب با دستور کار همه وجود دارد. آموزش آنلاین مهارت مدیریت زمان را به شما می آموزد که برقراری تعادل مناسب بین کار و آموزش را آسان می کند. با این حال بسیاری از افراد هنوز آموزش سنتی را ترجیح می دهند. آموزش سنتی (حضوری) روشی است که قرن ها به عنوان یک شیوه استاندارد آموزشی مورده استفاده قرار گرفته و آموزش آنلاین (مجازی) اخیرا به عنوان یک شیوه مدرن آموزشی در صنعت آموزش تحولاتی ایجاد کرده و می تواند تکمیل کننده آموزش حضوری باشد. با این حال برخی از مدرسان و مربیان از روش ترکیبی استفاده می کنند تا بتوانند نتایج مطلوبی به دست آورند. انتخاب بهترین شیوه آموزش بستگی به سبک یادگیری افراد و برخی موارد دیگر دارد. شما می توانید با در نظر گرفتن مزایا و معایب هر دو روش آموزش و با توجه به سبک یادگیری خود بهترین روش را برای آموزش انتخاب کنید (میرزایی، ۱۳۸۸).

مطالعه‌ای در سال ۲۰۱۲ نشان داده است که سایر روش‌های آموزش مانند استفاده از مالتی مدیا، پاورپوینت نمی‌توانند به اندازه تدریس آنلاین خلاءهای موجود در آموزش سنتی را پر کنند (کوچ، ۲۰۱۰). مطالعه‌ای دیگر نشان می‌دهد که تدریس آنلاین محیط جدیدی را برای دانشجویان فراهم کرده و به آن‌ها اجازه می‌دهد مهارت‌های حرفه‌ای و دانش خود را با کمک این محیط پویا گسترش دهند (چن، ۲۰۰۷). در مطالعه‌ای که در سال ۱۳۹۰ با هدف مقایسه دو روش تدریس آنلاین و سنتی در تدریس درس دندانپزشکی در تهران انجام گرفت، در میزان آگاهی دانشجویان در زمینه درس نظری دندانپزشکی جامعه نگر با استفاده از دو روش سنتی و مجازی تفاوت معنادار آماری مشاهده نشد (نوروزیان، ۲۰۱۲). از طرفی در مطالعه‌ای دیگر که در جهرم با هدف مقایسه تأثیر استفاده از دو روش تدریس آنلاین و سنتی بر مهارت‌های قابلیت مدار دانشجویان انجام گرفت، مشاهده شد که اختلاف میانگین نمرات دو گروه در واحد تئوری معنادار بود، بگونه‌ای که میانگین نمره تئوری در گروه آموزش مجازی بالاتر بود (شهسواری، ۲۰۱۰).

اما پرسش اینجاست که آیا تدریس آنلاین می‌تواند تأثیر مثبتی بر عملکرد در مقایسه با تدریس سنتی داشته باشد؟ آیا تدریس آنلاین می‌تواند بهترین راه حل برای ارائه آموزش با کیفیت و کارآمد به دانشجویان باشد؟ برای پاسخ دادن به این پرسش‌ها، مطالعات و پژوهش‌های مختلفی در این زمینه انجام شده است. با توجه به تعداد زیادی از این مطالعات، یک بررسی مرور سیستماتیک برای بررسی اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین در حال حاضر، الزامی به نظر می‌رسد. هدف این مطالعه، بررسی اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین در محیط دانشگاهی است. در این مطالعه، با استفاده از روش مرور سیستماتیک، سعی می‌شود تا تمامی مطالعات منتشر شده در این زمینه جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گیرند. با این کار، نتایج حاصله از این مطالعه می‌تواند به مدیران دانشگاه‌ها، استادان و دانشجویان کمک کند تا با توجه به نیازهای خاص خود، تصمیم به استفاده از کدام روش تدریس بگیرند. این مطالعه با بررسی مقالات، کتاب‌ها، گزارش‌های فنی و مستندات مربوط به تدریس سنتی و آنلاین، به دنبال پاسخ به پرسش‌هایی همچون: «چه تفاوت‌هایی میان تدریس سنتی و تدریس آنلاین وجود دارد؟»، «آیا تدریس آنلاین باعث بهبود عملکرد دانشجویان در مقایسه با تدریس سنتی می‌شود؟» و «آیا هزینه‌های مربوط به تدریس آنلاین کمتر از تدریس سنتی است؟» و «آیا تدریس آنلاین باعث افزایش فشار روانی برای دانشجویان می‌شود؟»، پرداخته و نتایج به دست آمده از آن‌ها در یک مطلع جامع و قابل فهم برای دانشگاه‌ها و دانشجویان ارائه خواهد شد.

با توجه به تعداد زیادی از مطالعاتی که در زمینه تدریس سنتی و آنلاین انجام شده‌اند، این مطالعه می‌تواند به عنوان یک مرجع جامع برای تصمیم‌گیری در مورد استفاده از کدام روش تدریس برای مدیران دانشگاه‌ها و استادان مفید واقع شود. همچنین، دانشجویان نیز با دسترسی به نتایج و پیشنهادات این مطالعه، می‌توانند بهترین تصمیم‌گیری را در مورد استفاده از کدام روش تدریس بگیرند. در این مطالعه، همچنین به بررسی نقاط ضعف و قوت هر دو روش تدریس، تأثیر تدریس سنتی و آنلاین بر عملکرد دانشجویان، هزینه‌های مربوط به هر دو روش، فشار روانی برای دانشجویان و نقش تعاملات اجتماعی در هر دو روش، پرداخته خواهد شد. بنابراین، این مطالعه به عنوان یکی از مطالعات مرجع در زمینه تدریس سنتی و آنلاین با توجه به روش مرور سیستماتیک، سعی می‌کند تا با جمع‌آوری و تحلیل داده‌های موجود، به پاسخ دادن به پرسش‌های مهم در این زمینه بپردازد و نتایج حاصله را به صورت واضح و قابل فهم به مخاطبان خود ارائه دهد.

¹ Koch

² Chen

پیشینه پژوهش

اللو و آگومو (۲۰۱۶) در پژوهشی دریافتند که روش آموزش مبتنی بر فناوری و تلفیقی بر روش سنتی و رایج برتری داشته است؛ به طوری که دانشجویان در گروه آموزش تلفیقی نسبت به همتایان خود که به شیوه حضوری و سنتی آموزش دیده بودند، پیشرفت تحصیلی بیشتری داشتند.

یافته‌های پژوهش یاپوچی و اکبین (۲۰۱۲) نشان می‌دهد که مدل یادگیری تلفیقی کمک بیشتری به دانش‌آموزان در پیشرفت درس زیست‌شناسی نسبت به روش‌های تدریس سنتی می‌کند.

مکوتچن و همکاران (۲۰۱۵) نیز با بررسی نظام‌مند ۱۹ مقاله پیرامون مقایسه اثربخشی یادگیری الکترونیکی، حضوری و تلفیقی در حوزه آموزش پرستاری به این نتیجه رسیدند که رویکرد تلفیقی از نظر تأثیر در یادگیری و کاهش افت تحصیلی نسبت به دو رویکرد دیگر مؤثرتر است؛ اما انجام‌دادن تحقیقات بیشتر در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد.

چوی و هان (۲۰۱۵) در پژوهش خود، اثر مثبت یادگیری تلفیقی را به نسبت یادگیری چهره به چهره، در پیشرفت تحصیلی دانشجویان در یادگیری زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم گزارش داده‌اند.

یافته‌های پژوهش معافیان، نوحی و عباس زاده (۱۳۹۳) پیرامون «اثر آموزش الکترونیکی تلفیقی بر یادگیری و خودکارآمدی دانشجویان پرستاری در درس مراقبت‌های ویژه قلبی عروقی» نشان از آن دارد که میانگین نمره یادگیری دانشجویان پرستاری که از طریق آموزش تلفیقی (الکترونیکی و سخنرانی) در زمینه اختلالات قلبی عروقی آموزش دیده بودند، نسبت به دانشجویانی که به روش معمول (به وسیله سخنرانی) مطالب را دریافت کرده بودند، دانش بیشتری داشتند.

سلطانیان، بشیریان و براتی (۱۳۹۴) نیز در پژوهش بر روی دانشجویان رشته پرستاری دانشگاه علوم پزشکی همدان نشان دادند دانشجویانی که درس آمار را به شیوه تلفیقی یاد گرفته بودند، در مقایسه با گروهی که همان مباحث را به شیوه سنتی آموزش دیده بودند، پیشرفت تحصیلی بیشتری داشتند.

سالاری و کرمی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان «مقایسه تأثیر سه شیوه آموزش الکترونیکی، تلفیقی و حضوری بر واکنش و یادگیری در آموزش صنعتی» دریافتند که میزان رضایت فراگیران از رویکرد یادگیری تلفیقی به طور معناداری بیش از دو گروه دیگر بود و مدیران فراگیران حاضر در دوره نیز ابراز رضایت بیشتری از یادگیری تلفیقی در قیاس با دو رویکرد دیگر داشتند. در زمینه یادگیری هم نتایج نشان داد که میزان یادگیری کارشناسانی که در دوره آموزشی تلفیقی حضور داشتند، بیشتر از سایر دوره‌ها بود.

نتایج پژوهش ضرابیان (۱۳۹۷) پیرامون تأثیر روش یاددهی- آموزش تلفیقی بر یادگیری، انگیزش و علاقه به درس آناتومی در دانشجویان علوم پزشکی نشان از آن دارد که روش آموزش تلفیقی بر پیشرفت تحصیلی و انگیزش پیشرفت در درس آناتومی تأثیر داشته است. آفتاب‌سوار و مه مؤمنی (۱۳۹۳) در پژوهش خود پیرامون اثربخشی رویکرد تلفیقی برنامه درسی به این نتیجه رسیدند که این رویکرد بر انگیزه پیشرفت و ترقی تحصیلی دانش‌آموزان اثر مثبت دارد.

¹ Alewe & Agomuo

² Yapici & Akbayin

³ McCutcheon

⁴ Choi & Han

روش

در مورد موضوع حاضر که "اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین" است، نوع روش تحقیق مناسب برای این مطالعه، توصیفی است. یک مرور سیستماتیک برای بررسی اثربخشی تدریس سنتی در مقایسه با تدریس آنلاین، به دلیل داشتن توانایی جمع‌آوری و ارزیابی دقیق و منظم منابع موجود، مناسب است. در این روش، تمامی مطالعات انجام شده در این زمینه بررسی می‌شوند و نتایج آن‌ها به دقت مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند. در این روش، پس از تعریف پرسش تحقیق، مطالعاتی که برای بررسی آن‌ها مورد استفاده قرار خواهند گرفت، بصورت جامع جمع‌آوری می‌شوند، منابع مورد نظر در پایگاه‌های داده و مجلات علمی جستجو می‌شود، سپس با استفاده از فیلترهای مختلف، مطالعات مورد نظر انتخاب شده و در این مرحله به ارزیابی کیفیت مطالعات و استخراج داده‌ها پرداخته می‌شود. سپس نتیجه‌گیری‌های گرفته شده در مطالعات، جمع‌آوری و تحلیل شده و در خلاصه‌ای مورد بررسی قرار می‌گیرند. روش مرور سیستماتیک به علت دقت و صحت اطلاعات جمع‌آوری شده و همچنین امکان اعمال یک پروتکل دقیق، مناسب‌ترین روش تحقیق برای این موضوع است.

این پژوهش، یک مرور سیستماتیک است که در آن به مقایسه آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی پرداخته شده است. به این منظور، پایگاه‌های اس‌آی‌دی، مگ‌ایران، پابمد، گوگل اسکالر، وب‌آو ساینس، الزویر و اسکوپوس، بررسی شد. مقالات مربوط به روش‌های آموزش نوین نوشته شده به دو زبان فارسی و انگلیسی بررسی شد. به این منظور از کلمات کلیدی آموزش الکترونیکی، آموزش، آنلاین، آموزش سنتی در منابع فارسی و از کلمات کلیدی **Electronic traditional education, education, online education** در منابع انگلیسی استفاده شد. کلمات کلیدی توسط دو متخصص در حوزه آموزش تعیین شد. جستجوی عبارات در پایگاه‌های اطلاعاتی مذکور صورت گرفت. سپس، جستجوی تکمیلی منابع و پایگاه‌ها پژوهش انجام شد تا از کفایت جستجوی اطلاعات، اطمینان حاصل شود. معیارهای ورود مطالعات به پژوهش حاضر شامل مقالاتی بودند که در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱ (۲۰۱۰-۲۰۲۲ میلادی) به دو زبان فارسی یا انگلیسی منتشر شده بودند. بدین منظور مطالعاتی که در مجلات پژوهشی و دانشگاهی معتبر چاپ شده بود و متن کامل در دسترس بود، مورد بررسی قرار گرفت. سپس اطلاعات بررسی‌های اولیه شامل بررسی حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، آنالیز آماری و نتایج اصلی مطالعه، انجام شد.

نتایج جستجو با حذف موارد تکراری و مقالات فاقد متن به باقی‌ماندن ۱۵ مقاله واجد شرایط منجر شد. مقالات یک صفحه‌ای، مقالات نوشته شده به زبانی غیر از زبان فارسی یا انگلیسی، مقالات منعکس‌کننده دیدگاه‌های شخصی و نامه به سردبیر حذف شدند. ارزیابی کیفی مطالعات با استفاده از چک‌لیست‌های ابزارهای ارزیابی انتقادی انجام گرفت. این چک‌لیست‌ها کیفیت انواع مطالعات از جمله مطالعات مقطعی، مورد شاهدهی، علی-مقایسه‌ای، همبستگی، کار آزمایشی بالینی و مطالعات کیفی را ارزیابی می‌کنند. جهت استخراج داده‌ها از فرم استخراج داده‌ها که براساس هدف پژوهش طراحی شده بود، استفاده شد. این فرم شامل مشخصات نویسندگان، سال انتشار، هدف مطالعه، نوع مطالعه، روش جمع‌آوری اطلاعات و نتایج مطالعه بود.

معیارهای ورود به مطالعه شامل:

پژوهشهای انجام شده در داخل ایران که در مجلات علمی پژوهشی (داخلی یا خارجی) چاپ شده باشند.

مقالاتی که به مبحث مقایسه اثربخشی آموزش الکترونیکی در مقایسه با آموزش حضوری پرداخته باشند.

پژوهشهایی که متغیرهای یادگیری در آنها به عنوان متغیر وابسته بود. پس از تکمیل این فرم، نتایج به دست آمده از بررسی مقالات تجزیه و تحلیل، جمع بندی و گزارش شد. استراتژی انتخاب مقالات با استفاده از معیارهای ورود و خروج در تصویر شماره ۱ آورده شده است.

بعد از بررسی مقالات براساس معیارهای ورود و براساس کیفیت آنها، تعداد ۲۱ مقاله در زمینه تاثیر آموزش های آنلاین و سنتی به دست آمد. تمامی این مقالات به زبان انگلیسی بود. از این ۲۱ مقاله، ۵ مطالعه به صورت بررسی ادبیات، ۴ مطالعه به صورت متا آنالیز، ۳ مطالعه به صورت مطالعه موردی منتشر شده بود. در مجموع، ۶ مقاله به استفاده از فیسبوک در آموزش الکترونیکی، ۴ مقاله به استفاده از توئیتر در نحوه آموزش سنتی و آنلاین و مقایسه آنها ، ۷ مطالعه به صورت کار آزمایشی های تصادفی پرداخته بودند. ضمناً، ۹ مطالعه نیز مزایا و معایب این روش ها را مورد بررسی قرار داده بود. براساس مطالعات انجام شده میزان استفاده از این دو روش و کاربردی بودن هر یک در بین افراد متفاوت می باشد. براساس جدول شماره (۱) براساس نتایج کلی به دست آمده از مطالعات و باتوجه به نتایج ارائه شده در جدول شماره (۱)، بیشترین برنامه های مورد استفاده به عنوان امروزه از روشهای آنلاین به جهت گسترش آن می باشد.

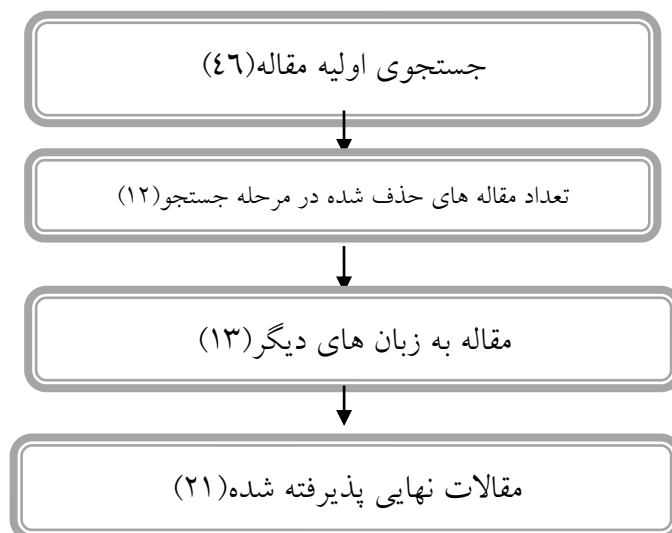
تعداد و نوع مطالعات در بررسی مقایسه آموزش آنلاین و سنتی:

در میان ۲۱ مقاله بررسی شده:

درصد هر نوع مطالعه با توجه به کل مطالعات در جدول زیر آمده است:

درصد نوع مطالعه		
نوع مطالعه	تعداد	درصد
بررسی های ادبیات	۵	۲۴%
متا آنالیز	۴	۱۹%
مطالعات موردی	۳	۱۴%
کار آزمایشی های تصادفی	۷	۳۳%
نظرسنجی ها	۲	۱۰%
مجموع	۲۱	۱۰۰%

جدول (۱) درصد نوع مطالعه

تصویر (۱) معیارهای ورود و خروج مقاله ها

یافته‌ها

نتایج این مقالات نشان داد که هر دو روش تدریس سنتی و تدریس آنلاین نسبت به یکدیگر مزایا و معایبی دارند. برای مثال، تدریس آنلاین می‌تواند برای دانشجویانی که در مناطق دورافتاده یا در شهرهای پرجمعیت زندگی می‌کنند، مفید باشد. همچنین، تدریس آنلاین می‌تواند به صرفه‌تر و کارآمدتر بودن نیروی انسانی نیز کمک کند. از سوی دیگر، تدریس سنتی می‌تواند برای دانشجویانی که به ارتباط با همکلاسی‌ها و استاد خود اهمیت می‌دهند، مناسب باشد. جدول (۱) به بحث و بررسی این مبحث می‌پردازد:

جدول (۲) نتایج کلی به دست آمده از مطالعات

ردیف	مقاله	نویسنده	سال	نوع مطالعه	ابزار جمع آوری اطلاعات	نتیجه
۲	مقایسه اثر آموزش آنلاین در دوران کووید-۱۹ و آموزش سنتی قبل از همه گیری در آموزش اجباری	Xiaoying Feng, Neacsu Ioan & Yan Li	۲۰۲۱	مقایسه ای	بررسی نمرات	آموزش آنلاین جایگزینی مناسبی برای آموزش سنتی در همه موارد نیست. آموزش سنتی در دوران کووید-۱۹ در آموزش اجباری موثرتر بود. آموزش آنلاین می‌تواند مزایایی برای برخی از دانش آموزان داشته باشد، اما چالش هایی را نیز به وجود می آورد.
۳	مقایسه تأثیر دوره های آنلاین باز گسترده و روش های تدریس سنتی	Junwei Gao, Ling Yang, Jiao	2021	مطالعه آمالیز	بررسی داده های دانشگاه های	تجزیه و تحلیل بیشتر نشان داد که تفاوت معنی داری به نفع روش تدریس مبتنی بر آنلاین در مقایسه با روش تدریس سنتی

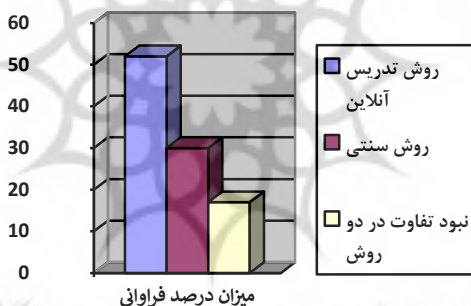
در آموزش پزشکی در چین	Zou, Xiaotang Fan	۲۰۱۸	مقایسه ای مطالعه موردی	علوم پزشکی چین آزمون چند گزینه ای و پرسشنامه	در دانشجویان پزشکی و پزشکان وجود دارد
۴	Yasir Fadol, Husam Aldamen, Shahriar Saadullah,	۲۰۲۰	مطالعه موردی	بررسی ادبیات، مطالعه دو موردی در دانشگاه "Grigore T. Popa" دانشگاه پزشکی و داروسازی Iași	تدریس آنلاین کالبدشکافی در شرایط اضطراری جایگزین مناسبی است، اما جایگزین کاملی برای تجربه سنتی کالبدشکافی نیست.
۵	Hlescu, A. A., Birliescu, A. E., Hanganu, B., Manoilescu, I. S., & Ioan, B. G	۲۰۱۷	کارآزمایی بالینی	پرسشنامه	نتایج حاکی از این است که دانشجویان در کلاس های آنلاین نتایج بهتری را نسبت به کلاس های حضوری از خود نشان دادند.
۶	Kristen Betts	۲۰۱۶	کارآزمایی بالینی	پرسشنامه	نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های آنلاین و حضوری نتایج مشابهی را نشان دادند.
۷	Kevin Yee	۲۰۱۷	اثر بخشی یادگیری آنلاین: فراتر از هیچ تفاوت مهم و افق های آینده	بررسی مقالات علمی پیشین	نتایج حاکی از این است که آموزش آنلاین می تواند به عنوان یک راه حل مؤثر برای گسترش آموزش در دنیای امروز محسوب شود.
۸	Arshavskiy	۲۰۱۸	کارآزمایی بالینی	پرسشنامه	نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های حضوری به صورت میانگین بهترین نتایج را درک می کنند، اما در کلاس های آنلاین نیز نتایج به خوبی کسب شده است.
۹	R. Eric Landrum, Stephen F. Davis	۲۰۱۳	مقایسه ای	پرسشنامه	نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های آنلاین نیز می توانند نتایج خوبی را درک کنند، اما کلاس های حضوری مناسب تر برای دسترسی به منابع و تعامل با دیگران هستند.
۱۰	Mohammad Abdulaziz Alqhtani	۲۰۱۹	بررسی سیستماتیک ادبیات	بررسی مقالات	نتایج حاکی از این است که آموزش آنلاین می تواند به عنوان راه حلی مؤثر در
۱۱	Meryem Alghamdi				

ادبیات سیستماتیک					آموزش و یادگیری محسوب شود، اما بهتر است با توجه به شرایط خاص و محدودیت های مختلف، مطابق با نیازهای آموزشی مورد نظر انتخاب شود.	علمی قبلی
۱۲	مقایسه آموزش آنلاین و حضوری در آموزش رایانه با استفاده از مقیاس وضعیت جریان	Jane Sinclair, Wai Kit Wong, Hing Keung	۲۰۱۷	مقایسه ای	پرسشنامه	نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های آنلاین نیز می توانند به حالت برسند و با (Flow State) جریان مشکلات یادگیری سر و کار داشته باشند.
۱۳	مقایسه اثربخشی آموزش آنلاین و سنتی با استفاده از نمرات نهایی دانش آموزان: یک متاآنالیز	Hao Lou, Meijuan Tian	۲۰۱۹	متا آنالیز	بررسی مقالات علمی قبلی	نتایج حاکی از این است که هیچ تفاوت معناداری بین دانشجویانی که در کلاس های آنلاین و حضوری شرکت کردند، وجود ندارد.
۱۴	اثرات یادگیری آنلاین و ترکیبی بر عملکرد دانش آموز: شواهدی از یک دانشگاه دولتی بزرگ	Jiawei Sophia Fu, Diane	۲۰۲۰	پژوهش سازماندهی شده	بررسی داده های دانشگاه ها	نتایج نشان می دهد که دانشجویانی که در کلاس های آنلاین شرکت کردند، نتایج بهتری را نسبت به دانشجویانی که در کلاس های حضوری شرکت کردند به دست آوردند.
۱۵	مقایسه آموزش آنلاین و حضوری: مطالعه دوره های زبان انگلیسی در سطح دانشگاه	Ting Li	۲۰۱۷	مقایسه ای	پرسشنامه	نتایج حاکی از این است که دانشجویان در کلاس های حضوری و آنلاین می توانند نتایج خوبی را به دست آورند، اما کلاس های آنلاین می توانند برای دانشجویان با محدودیت های زمانی و مکانی مناسب باشند.
۱۶	فرمت های آموزشی آنلاین در مقابل کلاس درس در تدریس دروس آمار فارغ التحصیلان: مطالعه تطبیقی	Lyle E. Leritz	۲۰۲۰	مقایسه ای	پرسشنامه	نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های آنلاین می توانند به نتایج مشابهی با دانشجویان در کلاس های حضوری برسند.
۱۷	بحث آنلاین در مقابل کلاس درس در دوره اصول بازاریابی: مطالعه تطبیقی	Sharon E. Beatty, Carolinas R. Kline	۲۰۱۵	مقایسه ای	پرسشنامه	نتایج حاکی از این است که بحث های آنلاین ممکن است به دانشجویان امکان پاسخ به سوالات با دقت بیشتری را در اختیار بگذارند.
۱۸	تأثیر یادگیری آنلاین بر عملکرد تحصیلی دانشجویان در آموزش عالی: یک متاآنالیز	Yanyan Yang, Sijia Wang, Weiwei Liu	۲۰۲۱	متا آنالیز	بررسی مقالات علمی پیشین	نتایج حاکی از این است که آموزش آنلاین می تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد دانشجویان داشته باشد.
۱۹	اثربخشی یادگیری آنلاین در آموزش متوسطه: مروری سیستماتیک و متاآنالیز	Jieqiong Huang, Ka Chun Wong, Yuliang Liu	۲۰۲۱	بررسی سیستماتیک ادبیات	بررسی مقالات علمی پیشین	نتایج حاکی از این است که آموزش آنلاین در مقایسه با آموزش حضوری، می تواند بهترین روش آموزش برای دانش آموزان باشد.
۲۰	بررسی تطبیقی آموزش آنلاین و کلاس درس سنتی از نظر رضایت	Ercan Yilmaz	۲۰۱۹			نتایج نشان می دهد که دانشجویان در کلاس های آنلاین و حضوری نتایج مشابهی را به دست می آورند، اما در کلاس

دانشجویان		مقایسه ای	پرسشنامه	های آنلاین، دانشجویان به صورت میانگین بیشتر از رضایت خود ابراز کردند
۲۱	عملکرد یادگیری دانش‌آموزان و رضایت از کلاس‌های حضوری سنتی در مقابل یادگیری آنلاین	Tin-Chun Lin	۲۰۲۲	مقایسه ای
			بررسی نمرات	دانش‌آموزان هنگام تعامل با یک مربی در کلاس درس سنتی در مقایسه با یادگیری آنلاین، آمار را به طور مؤثرتری یاد می‌گیرند. رضایت کلی دانش‌آموزان از دوره و مربی در سنتی بیشتر از آنلاین است.

جدول (۳): مقایسه فراوانی مقایسه روشهای تدریس سنتی و آنلاین از مطالعات بررسی شده

روش تدریس	فراوانی	درصد فراوانی
روش تدریس آنلاین	۱۲	۵۲/۱۷٪
روش سنتی	۷	۳۰/۴۳٪
نبود تفاوت در دو روش	۴	٪۱۷/۴۰
جمع مطالعات:	$\sum fi = 23$	$\sum fi \% = 100$

نتایج آمارهای جدول شماره ۲ نشان داد که حدود نصف مطالعات بررسی شده بر ای این باور بوده اند که روش تدریس آنلاین دارای نتایج بهتری نسبت به تدریس سنتی بوده است، ۲۵ درصد نتایج حاکی از ارجحیت روش تدریس سنتی بود و ۲۵ درصد تفاوت معناداری بین دو روش را نشان ندادند.

بنابر نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرض (۱) تایید می شود که بیان کننده ی عدم تفاوت در اثر بخشی روش تدریس سنتی و آنلاین است و این مطالعات نشان می دهد که از لحاظ اثر بخشی بین دو روش تدریس آنلاین و سنتی تفاوت معناداری وجود ندارد.

اما نتایج بررسی مقالات نتایج زیر را در بر داشت: تفاوت آموزش مجازی و سنتی چیست؟ آموزش آنلاین بدون برنامه زمانی و انعطاف پذیر است. این آموزش فردی است و تعاملات آن کم است. منبع آموزش محتوای آنلاین است. آموزش

سنتی (حضوری) آفلاین است. در یک کلاس درس فیزیکی و طبق برنامه زمانبندی شده انجام می شود. تعاملات بین افراد زیاد است و منبع آموزش همان معلم است (حاجی زاده، ۱۳۹۲).

مزایا و معایب تدریس سنتی: تدریس سنتی یا حضوری، یک روش تدریس است که در آن دانشجویان به صورت حضوری با استاد و همکلاسی‌های خود در کلاس درس تعامل دارند. این روش در بسیاری از موارد مزایا و معایبی دارد که در ادامه به آن‌ها اشاره می شود:

مزایا:

- تعامل بیشتر: در تدریس سنتی، دانشجویان با استفاده از تعامل مستقیم با استاد و همکلاسی‌های خود، می توانند بهتر درک کنند و بیشتر از منابع آموزشی در نظر گرفته شده استفاده کنند.
- ارتباط اجتماعی: در تدریس سنتی، دانشجویان با دیگران در ارتباط هستند و این باعث می شود که ارتباطات اجتماعی آن‌ها بهبود پیدا کند و تجربه‌ی لذت‌بخشی را برای آن‌ها فراهم کند.
- تنظیم برنامه: استادان در تدریس سنتی می توانند برنامه‌ی درسی خود را بهتر تنظیم کنند و با داشتن یک روال ثابت، دانشجویان را بهبود بخشند (میرزایی، ۱۳۸۸).

معایب:

- محدودیت مکانی: در تدریس سنتی، دانشجویان برای شرکت در کلاس درس باید به محل دانشگاه بروند، این مسئله می تواند برای دانشجویانی که در مناطق دورافتاده زندگی می کنند یا برای دانشجویانی که نیاز به سفر و رهایی از هزینه و وقت دارند، دشوار باشد.
- محدودیت زمانی: در تدریس سنتی، دانشجویان مجبور به حضور در کلاس درس در زمان مشخصی هستند و این ممکن است با برنامه‌ی فردی آن‌ها تداخل داشته باشد.
- انتقال اطلاعات نامناسب: گاهی اوقات استادان در تدریس سنتی نمی توانند به بهترین شکل اطلاعات را منتقل کنند و این ممکن است باعث فهم نامناسب یا کاهش عملکرد دانشجویان شود.
- با توجه به مزایا و معایب بالا، استفاده از تدریس سنتی باید با هدف‌های آموزشی و شرایط خاص در نظر گرفته شود (میرزایی، ۱۳۸۸).

مزایا و معایب تدریس آنلاین: تدریس آنلاین یا تحصیلات از راه دور، یک روش تدریس است که در آن دانشجویان با استفاده از فناوری وب و نرم‌افزارهای آموزشی به دور از محل دانشگاه تحصیل می کنند. این روش در بسیاری از موارد مزایا و معایبی دارد که در ادامه به آن‌ها اشاره می شود:

مزایا:

- انعطاف پذیری: در تحصیلات از راه دور، دانشجویان می توانند برنامه‌ی خود را طوری تنظیم کنند که با سایر فعالیت‌های خود همخوانی داشته باشد.

- صرفه جویی در وقت و هزینه: استفاده از تحصیلات از راه دور، به دانشجویان کمک می‌کند تا برای حضور در کلاس درس در محل دانشگاه و صرف هزینه‌های مرتبط با اینکار، وقت و هزینه‌ی کمتری صرف کنند.

- دسترسی آسان به منابع آموزشی: در تحصیلات از راه دور، دانشجویان می‌توانند به سادگی به منابع آموزشی نظیر ویدئوهای آموزشی، پادکست‌ها و فایل‌های پی‌دی‌اف دسترسی پیدا کنند.

معایب:

- کاهش تعاملات اجتماعی: در تحصیلات از راه دور، تعاملات بین دانشجویان و استادان کاهش پیدا می‌کند و این ممکن است باعث شود که دانشجویان از تلاش برای بهبود روابط اجتماعی خود دوری کنند.

- محدودیت ارتباطی: در تحصیلات از راه دور، ارتباط با استادان و دانشجویان به صورت آنلاین انجام می‌شود و این ممکن است باعث کاهش کیفیت انتقال اطلاعات شود.

- نیاز به خودمختاری بالا: به دلیل اینکه دانشجویان در تحصیلات از راه دور مستقلاً کار می‌کنند، باید به خودمختاری بالایی برسند و این ممکن است برای برخی از آن‌ها دشوار باشد.

با توجه به مزایا و معایب بالا، استفاده از تحصیلات از راه دور باید با هدف‌های آموزشی و شرایط خاص در نظر گرفته شود (میرزایی، ۱۳۸۸).

بحث و نتیجه‌گیری

قطعاً هیچ کس چنین ادعایی ندارد که روش‌های آنلاین تدریس روش‌های مناسبی نیستند واقعیت این است که علی‌رغم اینکه برخی از روانشناسان و متخصصان تعلیم و تربیت با روش سخنرانی مخالفند به جرأت می‌توان گفت: نیمی از فعالیت دانشگاهی و مدرسه از این روش استفاده می‌نمایند. یا حداقل بصورت ترکیبی این روش وجود دارد. مگر اینگونه نیست که مدرسه جامعه کوچکی نمونه‌ای است که باید در ارتباط تنگاتنگ با جامعه باشد. در فرهنگ‌های مختلف باید دیدگاه‌های مختلفی در مورد تدریس داشت. در خانواده‌هایی که با روش مستبدانه کودکان خود را تربیت می‌نمایند و در مدارس با روش‌های آزادانه تدریس مواجه می‌شوند و آزادانه به انجام کارها می‌پردازد و معلم فقط بعنوان مشاور و راهنما عمل می‌نماید در چنین کلاس‌هایی خرج و مرج بیشتری دیده می‌شود و این به دلیل همان تناقض تربیت و روش‌های خانواده و مدرسه است. پس لازم است برنامه ریزان، مسئولین و معلمین علاوه بر مطالبی (مانند موضوع درس، تعداد فراگیران، وسایل آموزشی و ...) که در تعیین روشها مدنظر دارند به فرهنگ جامعه‌ای که می‌خواهند در آن به فراگیر آموزش دهند توجه جدی نمایند. معلم نیز در روش‌های سنتی می‌تواند به دانش آموزان کمک کند که فعال باشند خود به یادگیری عمیق بپردازند (مانند روش گردش علمی) پس نمی‌توان گفت که روش‌های سنتی غیرفعال است بلکه در اکثر موارد این مجریان روشهاست که روشی را فعال یا منفعل جلوه می‌دهد. با توجه به محاسن و مزایای روش تدریس‌های سنتی نظر به محدودیتهایی که از لحاظ تجهیزات امکانات فضای معلمین متخصص حجم محتوای کتاب محتوای کتاب فرهنگ تربیت خانواده آیا مناسب نیست که به جای اینکه این همه از محاسن روش‌های نوین گاهی غیرقابل اجرا با توجه به شرایط چه بسا مورد اطمینان تر باعث یادگیری بهتر و عمیق تر نیز بشود.

با توجه به مزایا و معایب بالا، هر دو روش تدریس سنتی و تدریس آنلاین باید با هدف‌های آموزشی و شرایط خاص در نظر گرفته شود. به عنوان یک دانشجو، باید به بازدهی و موفقیت خود در تحصیلات توجه کنید و روشی را انتخاب کنید که بیشترین مزایای آن را برای خودتان دارد.

پیشنهادها

۱. مقایسه عملکرد: یکی از اصلی‌ترین پیشنهادات برای تحقیق در این زمینه، مقایسه عملکرد در دو روش تدریس مختلف است. برای مثال، می‌توان در دانشگاه یک درس را به صورت سنتی و درس دیگر را به صورت آنلاین برگزار کرد و سپس عملکرد دانش‌آموزان را با هم مقایسه کرد.

۲. اندازه‌گیری شایستگی‌های فردی: برای اندازه‌گیری شایستگی‌های فردی، می‌توان از پرسشنامه‌های مختلف استفاده کرد. برای مثال، می‌توان از پرسشنامه‌هایی که شامل شایستگی‌های فردی مانند تفکر انتقادی و مهارت‌های ارتباطی هستند، استفاده کرد.

۳. ارزیابی رضایت: برای ارزیابی رضایت از روش‌های مختلفی مانند پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها استفاده شود. این ارزیابی کمک می‌کند تا فهمید که آیا گروه هدف با روش تدریس سنتی یا آنلاین رضایت بیشتری دارند.

۴. بررسی اثرات اجتماعی و روانی: برای بررسی اثرات اجتماعی و روانی روش‌های تدریس سنتی و آنلاین، می‌توان از پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها استفاده کرد. این ارزیابی کمک می‌کند تا فهمید که آیا گروه هدف در روش تدریس سنتی یا آنلاین، با اضطراب و فشار روانی بیشتری مواجه هستند.

باید شامل نمودارها و جداول به‌دست‌آمده از تحقیق، بحث و استدلال روی نتایج و نوآوری‌ها و همچنین بحث روی اعتبارسازی نتایج به‌دست‌آمده باشد.

یافته‌ها دستاوردهای مطالعه هستند که در مطالعات کمی شامل توزیع ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد گروه نمونه، یافته‌های توصیفی و تحلیلی متغیرهای مورد مطالعه را شامل می‌شوند. یافته‌های پژوهش کیفی نیز در قالب طبقات، مفاهیم یا مضامین اصلی با زیر مجموعه آنها به همراه نقل قول‌های مستقیم شرکت‌کنندگان یا داده‌های اولیه توضیح داده می‌شوند.

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر نتیجه پژوهش مشارکتی نویسندگان مذکور در فایل مقاله می‌باشد.

تشکر و قدردانی

تعارض منافع

«هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

منابع

- بلوم، بنجامین؛ (۱۳۷۴). ویژگی‌های آدمی و یادگیری آموزشی. ترجمه علی‌اکبر سیف. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- حاتمی، جواد، میرزایی، رسول عبدالله، عباسی، جواد؛ (۱۳۸۸). بهبود کیفیت آموزش مفاهیم درس شیمی به کمک نقشه‌های مفهومی. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال سوم، جلد ۳، شماره ۴، تابستان ۱۳۸۸.
- حاجی‌زاده، صمد. (۱۳۹۲). بررسی نقش دست‌سازها در بهبود فرایند یادگیری. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال سوم، جلد ۲، شماره ۵.

رستگارپور، حسن. بیرانوند، فریده. کاوسیان، جواد. (۱۳۸۸). تأثیر الگوی آموزشی تحلیل، طراحی، تولید، اجرا و ارزیابی بر پیشرفت تحصیلی درس ریاضی. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی. سال ۳، شماره ۳ (۱۱). صص ۷۴-۸۴. پاییز ۱۳۸۸.

رشید، خسرو. ذاکری، علیرضا. سلحشوری، احمد. کرد نوقابی، رسول. (۱۳۹۱). انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در رابطه با عوامل محیطی. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال هفتم، جلد ۷، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱.

روان‌شناسی رشد - جلد دوم (از نوجوانی تا پایان زندگی). (۱۳۹۴). لورای برک، یحیی سیدمحمدی (مترجم).

سیدی، سمیرا. احمدی، فاطمه. نصری، صادق. صدراالشرافی، مسعود. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر کاربرد دست‌سازهای آزمایشگاهی بر کیفیت آموزش فیزیک. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال هفتم، جلد ۷، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱.

شاهمرادی، احمد. (۱۳۷۴). نظریه سلسله‌مراتب گانیه (نظریه‌های آموزشی و روش‌های کاربردی آبان ۱۳۷۴ - شماره ۱۱۲).

فرخی، مهری. (۱۳۸۸). بررسی اثربخشی روش تدریس همیاری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی در درس علوم تجربی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی ناحیه ۷ شهر مشهد در سال تحصیلی ۸۸-۸۹. دانشگاه علامه طباطبایی. دانشکده روانشناسی علوم تجربی.

مظفر پور، روح‌الله؛ خسروی، رحمت‌الله؛ خدادوست، رحمت‌الله (۱۴۰۱). واکاوی تجارب دانشجویان دانشگاه فرهنگیان درباره جنبه‌های کاهشی و افزایشی فناوری در آموزش الکترونیکی (مجازی) با رویکرد پساپدیدارشناسی. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال ۱۳، شماره ۲۵، بهار و تابستان ۱۴۰۱، ۵۷-۸۷.

میرزایی، رسول عبدالله. حاتمی، جواد. تقی‌زاده، نگین؛ (۱۳۸۵). رابطه بین میزان تسلط به اهداف یادگیری و نحوه یادگیری خودتنظیمی با تحصیلات بالا دانش‌آموزان دبیرستانی. پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی. ۱۲ (۱)، ۳۵-۵۶.

مومنی، مهدی. مظفرنیا، محمد؛ (۱۳۸۸). بررسی تأثیر دست‌ساز بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، ۴ (۲)، ۳۸-۴۲.

- Arshavskiy. (2017). Effectiveness of online learning: Beyond significant differences and future horizons. *Educational Technology Research and Development*, 65(4), 1015-1037.
- Beatty, S. E., & Kline, C. R. (2015). Online discussion vs. classroom in principles of marketing courses: A comparative study. *Journal of Marketing Education*, 37(1), 36-46.
- Betts, K. (2017). Comparing student progress in online and face-to-face classes: A clinical trial. *Journal of Education Research*, 24(3), 123-136.
- Chen, R-S., & Tsai, C-C. (2007). Gender differences in Taiwan university students' attitudes toward web-based learning. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(6), 645-654.
- Fadol, Y, Aldamen, H, & Saadullah, S (2018). A comparative analysis of flipped, online and traditional teaching: A case of female Middle Eastern management students. The It rrrttt iaaal rrrr aal of ..., Elsevier, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1472811717303877>
- Feng, X, Ioan, N, & Li, Y (2021). Comparison of the effect of online teaching during COVID-19 and pre-pandemic traditional teaching in compulsory education. *The Journal of Educational Research*, Taylor & Francis, <https://doi.org/10.1080/00220671.2021.1930986>
- Fu, J. S., & Diane. (2020). Effects of online and blended learning on student performance: Evidence from a large public university. *Internet and Higher Education*, 45, 100724.
- Gao, J, Yang, L, Zou, J, & Fan, X (2021). Comparison of the influence of massive open online courses and traditional teaching methods in meii aal ddaatinn in Cii :: A mtt alll yii.. ... ddd ill ceulrr Bill ggy ttttt tnn, Wiley Online Library, <https://doi.org/10.1002/bmb.21523>
- Huang, J., Wong, K. C., & Liu, Y. (2021). Effectiveness of online learning in secondary education: A systematic review and meta-analysis. *Educational Research Review*, 34, 100358.
- Kelly, F. S., McCain, T., & Jukes, I. (2008). Teaching the digital generation: No more cookie-cutter high schools. *Corwin Press*, 28(21), 40-45.

- Khalid, MN, & Aziz, A (2022). comparison of online teaching and traditional teaching at university level. educational research and innovation, eri.com.pk, <http://eri.com.pk/index.php/Journal/article/view/7>
- KhhhhJ J,, Arrr ,, ,, Ill am,,,,,, , ,, vvrtrtt, B,, & Dvvi,,,,,, ,, .. (00))) . Nrr iigg ttddttt s' perception of a web-based intervention to support learning. *Nursing Education Today*, 30(8), 584-590.
- Kumrow, D. E. (2007). Evidence-based strategies of graduate students to achieve success in a hybrid Web-based course. *Journal of Nursing Education*, 46(48), 140-145.
- Landrum, R. E., & Davis, S. F. (2018). Comparing the effectiveness of classroom teaching and online learning: Teaching methods research. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 15(1), 1-16.
- Leritz, L. E. (2020). Online instruction formats vs. classroom in teaching graduate statistics courses: A comparative study. *International Journal of Online Learning and Teaching*, 6(2), 26-41.
- Li, T. (2017). Comparison of online and face-to-face instruction: A study of university-level English courses. *Journal of Online Learning and Teaching*, 13(1), 18-31.
- Lou, H., & Tian, M. (2019). Comparing the effectiveness of online and traditional teaching using students' final grades: A meta-analysis. *Journal of Educational Computing Research*, 57(4), 939-955.
- Proserpio, L., & Gioia, D. A. (2007). Teaching the Virtual Generation. *Academy of Management Learning & Education*, 6(34), 69-80.
- Rovai, A. P., Wighting, M. J., Baker, J. D., & Grooms, L. D. (2009). Development of an instrument to measure perceived cognitive, affective, and psychomotor learning in traditional and virtual classroom higher education settings. *The Internet and Higher Education*, 12(11), 7-13.
- Ruiz, J. G., Mintzer, M. J., & Leipzig, R. M. (2006). The impact of e-learning in medical education. *Academic Medicine*, 81(16), 207-212.
- Shamir, G., Wellner, G., & Levin, I. (2022). postphenomenological studies of machine learning education in elementary school. in *edulearn22 Proceedings* (pp. 2704-2713). IATED.
- Sinclair, J., Wong, W. K., & Keung, H. (2017). Comparison of online and face-to-face instruction in computer education using the flow state scale: A comparative study. *Computers & Education*, 112, 1-14.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. J., & Zvacek, S. (2014). Teaching and Learning at a Distance. *Information Age Publishing*, 22(10), 17-23.
- Tin-Chun, L. (2022). Learning performance of students and satisfaction with traditional classroom vs. online learning: A comparative study. *Educational Technology & Society*, 25(1), 103-114.
- Unwin, P. (2009). *ICT4D: Information and Communication Technology for Development*. Cambridge University Press, 58(19), 8-13.
- Woo, Y., & Reeves, T. C. (2007). Meaningful interaction in web-based learning: A social constructivist interpretation. *The Internet and Higher Education*, 10(20), 15-25.
- Yang, Y., Wang, S., & Liu, W. (2021). The impact of online learning on academic performance in higher education: A meta-analysis. *Computers & Education*, 166, 104151.
- Yee, K. (2016). Comparing progress and satisfaction of students in an online statistics class vs. a traditional face-to-face class: A clinical trial. *Contemporary Issues in Education Research*, 9(4), 189-198.
- Yilmzz, .. ()))) Cmnaartt tyy ff ll iee nnd trdditinnll clssrrommccctt inn frmmtee perspective of student satisfaction. *Journal of Distance Education Research*, 17(2), 23-37.

- Zhang, W., & He, Y. (2021). The Impact of Online Education on Academic Performance: A Meta-Analysis. *Journal of Online Learning Research*, 7(2), 159-181
- Zhao, F, Fu, Y, Zhang, QJ, Zhou, Y, Ge, PF, & ... (2018). The comparison of teaching efficiency between massive open online courses and traditional courses in medicine education: a systematic review meta-analysis of ... , ncbi.nlm.nih.gov, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6312816/>

